

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง "การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ"

ได้ทำการศึกษา คนพิการที่เข้ารับการฝึกอาชีพหรือฟื้นฟูอาชีพ (Vocational Rehabilitation) ในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการของกรมประชาสงเคราะห์ ปี พ.ศ.2538 โดยทำการศึกษาเฉพาะคนพิการที่มีความผิดปกติในการเคลื่อนไหว (Difficulty in movement) ได้แก่ ผู้เป็นอัมพาต ข้อติดแข็ง กลุ่มโรคปวด กลุ่มโรคเรื้อรังต่าง ๆ ขาขาด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมของคนพิการในด้านการปรับตัวทางสังคม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ

กลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 329 คน ซึ่งได้เข้ารับการฝึกอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ จำนวน 6 แห่ง ของกรมประชาสงเคราะห์ ได้แก่

1. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
3. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหยาดฝน จังหวัดเชียงใหม่
4. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูน - เผ่าพันธ์ จังหวัดอุบลราชธานี
5. ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ จังหวัดลพบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบสอบถามซึ่งใช้กับกลุ่มประชากรที่ศึกษาทั้งหมด และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้ตัวแทนคนพิการในแต่ละศูนย์ฟื้นฟู จำนวนศูนย์ละ 5 คน กำหนดคนพิการจากสาขาวิชาชีพที่คนพิการเข้ารับการฝึกอบรม สาขาละ 1 - 2 คน ตามสาขาวิชาชีพที่เปิดสอนในแต่ละศูนย์ รวมคนพิการที่ถูกสัมภาษณ์ จำนวน 30 คน

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ นำค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{x}) ของกลุ่มประชากรทั้งหมด ในเรื่องลักษณะส่วนบุคคลและสังคม การปรับตัวทางสังคมของแต่ละด้าน เป็นเกณฑ์การจัดระดับความแตกต่างของพฤติกรรมแต่ละบุคคล ทดสอบความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi - square) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นำค่าที่ได้จากไคสแควร์ (Chi - square) มาทดสอบระดับความสัมพันธ์ด้วย Cramer's V ส่วนผลของการสัมภาษณ์ตัวแทนคนพิการ ใช้ในการอธิบายข้อเท็จจริงในการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. จากการวิจัยพบว่า ประชากรกลุ่มศึกษาเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อายุอยู่ในช่วงระหว่าง 17 - 21 ปี มากที่สุด โดยมีสถานภาพเป็นโสดมากที่สุดถึงร้อยละ 92.7 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่ง รองลงมาได้แก่ จบมัธยมศึกษาไม่ได้เรียนหนังสือ และจบสูงกว่ามัธยมศึกษาตามลำดับ เมื่อแยกกลุ่มคนพิการตามประเภทของครอบครัวพบว่า คนพิการอยู่ในครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย

สำหรับสาเหตุของความพิการพบว่า สาเหตุแรกของการนำไปสู่ความพิการ ได้แก่ การเจ็บป่วย รองลงมาได้แก่ จากอุบัติเหตุและเป็นโดยกำเนิดเป็นสาเหตุสุดท้าย เมื่อจำแนกประเภทของความพิการแล้วพบว่า มีความพิการขามากที่สุด รองลงมาได้แก่ประเภทลำตัวและพิการมากกว่า 1 ประเภท เช่น ทั้งขาและแขน ในด้านความสามารถในการเคลื่อนไหวพบว่า คนพิการมากกว่าครึ่งหนึ่งสามารถเคลื่อนไหวได้ดี และส่วนใหญ่มิมีระยะเวลาความพิการมากกว่า 3 ปีขึ้นไป โดยคนพิการที่เข้ารับการศึกษาในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการทั้ง 6 แห่ง ของกรมประชาสงเคราะห์ เป็นคนพิการที่มีภูมิลำเนาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ

2. ในด้านลักษณะส่วนบุคคลและสังคมของคนพิการ พบว่าคนพิการส่วนใหญ่มีลักษณะเครือข่ายทางสังคมมากหรือกว้าง และคนพิการมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีบทบาทคนป่วยหรือไม่ยอมรับบทบาทคนป่วย แต่ในด้านการนับถือตนเองของคนพิการ พบว่าคนพิการส่วนใหญ่ยังมีการนับถือตนเองน้อยหรือต่ำ

3. ในด้านการปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ พบว่าคนพิการส่วนใหญ่มีการปรับตัวทางสังคมได้สูงทางด้าน การปรับตัวกับเพื่อน เจ้าหน้าที่และครู การเข้าร่วมกิจกรรม และกฎระเบียบในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ ส่วนการปรับตัวทางสังคมด้านคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว คนพิการส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งหนึ่งมีการปรับตัวได้ต่ำ

4. ผลการสัมภาษณ์การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ พบว่าในการปรับตัวกับเพื่อนจะผ่านกระบวนการที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยผ่านกิจกรรมการละเลยพฤติกรรม ซึ่งช่วยในการสร้างความสัมพันธ์และให้คนพิการได้รู้จักซึ่งกันและกัน และในอีกด้านหนึ่ง

พบว่าวิธีการช่วยเหลือในกิจวัตรประจำวัน จะเป็นพื้นฐานในการสร้างความสัมพันธ์หรือปะทะสังสรรค์ระหว่างกัน คนพิการที่มีความพิการน้อยมีความสามารถเคลื่อนไหวได้ดี ไม่พบอุปสรรคด้านการเคลื่อนไหว จะช่วยเหลือเพื่อนด้วยดีกว่าคนพิการที่มีความพิการมาก ซึ่งการช่วยเหลือจะเป็นการแสดงออกด้านน้ำใจของกันและกัน นอกจากนี้คนพิการระยะเวลาด้านสามารถปรับตัวกับเพื่อนด้วยดี เนื่องจากคนพิการกลุ่มนี้ได้เรียนรู้และมีทักษะทางสังคมในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลมาก่อน

ในด้านการปรับตัวกับครูและเจ้าหน้าที่ พบว่าคนพิการส่วนใหญ่จะสร้างความสัมพันธ์และปรับตัวได้ดี ด้วยเหตุที่ว่าบทบาทระหว่าง 2 กลุ่ม เป็นบทบาทของครูและศิษย์ และเป็นภาระหน้าที่ของครูและเจ้าหน้าที่ที่จะช่วยเหลือให้คนพิการสามารถช่วยตนเองได้ การปะทะสังสรรค์จึงเป็นไปอย่างราบรื่น

ในด้านการปรับตัวกับคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า การสร้างความสัมพันธ์และการปะทะสังสรรค์ไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพราะคนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้าจะมีวัตถุประสงค์ของตนเองอยู่ก่อนแล้ว เช่น การศึกษาดูงาน การทำบุญ ซึ่งทำให้มีลักษณะเป็นทางการและเป็นไปตามรูปแบบของที่ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามคนพิการก็รู้สึกดีใจ อบอุ่น ที่ได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอก

การเข้าร่วมกิจกรรมของคนพิการจะเป็นไปใน 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมที่ทางศูนย์ฟื้นฟูอาชีพจัดขึ้น ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ คนพิการทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ส่วนอีกกิจกรรมหนึ่งเป็นกิจกรรมที่คนพิการจัดขึ้นเอง โดยการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น การเข้าร่วมเกิดขึ้นจากความสนใจหรือสภาพร่างกายของตนเองเป็นประการสำคัญ เช่น สภาพร่างกายในการเล่นกีฬา ความสามารถในการแสดงดนตรีหรือการแสดงออก เป็นต้น

ในด้านการปรับตัวกับกฎระเบียบ พบว่าคนพิการที่เข้าฝึกอบรมอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนดไว้อยู่แล้ว เพื่อการอยู่ร่วมกัน แต่จะมีผู้ฝ่าฝืนหรือปรับตัวเข้ากับระเบียบได้ยาก โดยเฉพาะคนพิการที่มีระยะเวลาความพิการสั้น ด้วยเหตุผลที่ว่าคนพิการกลุ่มนี้เคยอิสระ และมีบทบาทของคนปกติก่อนพิการ เมื่อพบข้อห้ามจึงรู้สึกอึดอัด บางคนจึงฝ่าฝืนบ่อยครั้ง เช่น การดื่มสุรา การไม่กลับเข้าศูนย์ฯ ตรงเวลากำหนด

สำหรับในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว พบว่าคนพิการส่วนใหญ่จะมีปริมาณและความถี่ค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่จะให้ความสนใจในด้านการบันเทิงเป็นหลักแหล่ง

ข้อมูลข่าวสารที่ดีจะมาจากรูและเจ้าหน้าที่เป็นประการสำคัญ

5. ในการทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้จากการศึกษาวิจัย การปรับตัวทางสังคมของ คนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ ใน 6 หัวข้อ พบว่า

5.1 ยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ว่ายิ่งคนพิการมีระดับความพิการน้อยเพียงใดก็ยิ่ง ปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวกับเพื่อน

5.2 ยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ว่ายิ่งคนพิการมีระยะเวลาความพิการมากกว่า เพียงใดก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวกับกฎระเบียบของ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ

5.3 ปฏิเสธสมมุติฐานข้อที่ 3 ที่ว่าคนพิการที่เคยอยู่ในครอบครัวขยายมีการปรับตัว ทางสังคมมากกว่าคนพิการอยู่ในครอบครัวเดี่ยว

5.4 ยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 4 ที่ว่าคนพิการมีเครือข่ายทางสังคมกว้างมากเท่าไร ก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะการปรับตัวกับเพื่อน เจ้าหน้าที่และครู คนมาเยี่ยม หรือคนแปลกหน้า การเข้าร่วมกิจกรรม และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับตัว

5.5 ยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 5 ที่ว่ายิ่งคนพิการไม่ยอมรับบทบาทคนป่วยเพียงใด ก็ยิ่งปรับตัวทางสังคมมากขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะการปรับตัวในการเข้าร่วมกิจกรรม

5.6 ยอมรับสมมุติฐานข้อที่ 6 ที่ว่ายิ่งคนพิการมีการนับถือตนเองมากเท่าใดก็ยิ่ง ปรับตัวทางสังคมสูงขึ้นเพียงนั้น โดยเฉพาะทางด้านการปรับตัวกับเพื่อน คนมาเยี่ยมหรือคนแปลกหน้า และการเข้าร่วมกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย การปรับตัวทางสังคมของคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ มี ข้อเสนอแนะใน 2 ด้านด้วยกัน คือ ในด้านทางวิชาการ และในด้านการปฏิบัติดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

1.1 คนพิการส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมีผู้ไม่รู้หนังสือ ซึ่งการ วิจัยเชิงปริมาณนี้ อาจมีประสิทธิผลไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้าใจในระดับความแตกต่าง ของระดับการวัดที่กำหนดไว้ ดังนั้น การใช้วิธีทางมานุษยวิทยาจะสามารถช่วยให้สามารถอธิบาย พฤติกรรมทางสังคมและความหมายของพฤติกรรมเหล่านั้นได้กระจ่างชัดขึ้น

1.2 สภาพแวดล้อมของคนพิการอยู่ในช่วงของการเข้ารับการศึกษา การเข้าไปหาข้อมูล จึงอยู่ในช่วงที่ต้องดึงคนพิการออกจากการศึกษา อาจทำให้คนพิการให้ความสนใจต่อคำถามในแบบสอบถามน้อย ดังนั้น วิธีการหาข้อมูลต้องมีการปรับเปลี่ยน โดยการใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานมากขึ้น

1.3 การศึกษานี้ มุ่งเน้นถึงผลของการปรับตัวทางสังคมของคนพิการ ดังนั้น สมควรที่จะศึกษาถึงสาเหตุของการปรับตัวทางสังคมของคนพิการได้ดีหรือไม่ดี เช่น การศึกษาเครือข่ายการศึกษาเครือข่ายทางสังคมเป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ

2.1 ในการวิจัยพบว่า คนพิการที่มีเครือข่ายทางสังคมกว้าง มีการปะทะสังสรรค์กับบุคคลต่าง ๆ อย่างหลากหลาย มีโอกาสการแสดงบทบาททางสังคมจะช่วยสนับสนุนให้เกิดทักษะทางสังคม ซึ่งจะมีผลดีต่อการปรับตัวทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างและสนับสนุนให้คนพิการสามารถวางแผนชีวิตของตนเองให้อยู่ในสังคมอย่างปกติ อย่าพยายามแยกคนพิการออกจากชุมชน การมีส่วนร่วมในสังคมปกติดังกล่าวนี้ จะทำให้คนพิการได้รับการเรียนรู้ทักษะทางสังคม (Social Skill) ซึ่งจะมีผลต่อการปรับตัวทางสังคม พี่พาลู่อื่นน้อย ช่วยเหลือตนเองได้ และภาคภูมิใจในตนเอง

2.2 ควรส่งเสริมให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยพยายามสร้างโอกาสให้คนพิการสามารถเรียนรู้ร่วมกับคนปกติในโรงเรียน หรือการเรียนรู้ร่วมกันในโรงเรียนเดียวกัน เพราะจะทำให้คนพิการได้พบกับสภาพความเป็นจริง สามารถที่จะปรับตัวและเรียนรู้จากสถานการณ์ทางสังคมได้โดยตรง

2.3 เมื่อคนพิการมีทักษะด้านอาชีพเพียงพอ และก่อนที่จะจบหลักสูตรการฝึกอาชีพ ควรจะสร้างโอกาสให้คนพิการได้เข้าฝึกงานในสถานประกอบการที่เป็นจริง เพื่อให้คนพิการได้เรียนรู้กับสภาพเป็นจริงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของคนพิการเอง และจะเป็นการสร้างความเข้าใจของคนปกติที่จะทำงานร่วมกับคนพิการด้วย

ปัญหาที่พบในการวิจัย

1. เนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับประถมศึกษาและส่วนหนึ่งไม่ได้รับการศึกษา จึงต้องใช้เวลามากในการอธิบายคำถาม และวิธีการตอบ โดยเฉพาะความแตกต่างของ

ระดับการวัด สำหรับผู้ที่ไม่รู้หนังสือต้องได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฟื้นฟูอาชีพในการสัมภาษณ์ด้วย

2. ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คนพิการหลายคนจะไม่เปิดเผยตนเองมากนักด้วยจากความอาย ความรู้สึกถึงปมด้อยของตนเอง จึงต้องใช้เวลานานในการที่จะสอบถามถึงข้อเท็จจริง
3. การวิจัยนี้ วิจัยคนพิการในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ 6 แห่ง ของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งแต่ละศูนย์ฯ จะอยู่ตามภาคต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการเก็บข้อมูลให้ได้หมดทั้ง 6 แห่ง

สิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

1. คนพิการที่เข้ารับการฝึกอาชีพในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ สามารถพึ่งตนเองเมื่ออยู่ในสังคมใหญ่ ได้หรือไม่
2. คนพิการที่จบการฝึกอาชีพมีการปรับตัวทางสังคมกับคนปกติ ในสถานที่ประกอบการที่คนพิการทำอย่างไร
3. ทักษะคติและพฤติกรรมของคนปกติในการทำงานร่วมกับคนพิการ เป็นอย่างไร